

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Kuuleminen 18.2.2025

HE 204/2024 (aserikokset)

1. Uudistuksen tavoitteista

Olen ollut asiaa valmistelleen aserikostyöryhmän jäsenenä. Hallituksen esitys perustuu työryhmän yksimieliseen raporttiin. Esityksessä on lähinnä teknisluonteisia tarkennuksia suhteessa työryhmän mietintöön. En ole nähnyt tarvetta arvioida aserikoksia koskevia lainmuutosesityksiä toisin kuin olen niitä työryhmän jäsenenä arvioinut. Pidän hallituksen esitystä perusteltuna ja toki myös hallitusohjelman kirjauksen täysimääräisesti toteuttavana.

Uudistuksen tavoitteena on vähentää erityisesti luvattomiin aseisiin liittyvää väkivallan riskiä. Ongelma kietoutuu pääosin järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja löyhemmin järjestäytyneisiin rikoksia tekeviin ryhmittymiin. Perimmäisenä tavoitteena on tietysti saada mahdollisimman suuri osa luvattomista aseista pois markkinoilta ja sitä kautta turvata ihmisten henkeä ja terveyttä. Keskeisin tavoite on siis keskeisimpien oikeushyvien suojelu, joka on ilman muuta hyväksyttävä tavoite. Tätä tavoitetta hallituksen esitys palvelee hyvin. Rangaistusten koventamisella puolestaan osoitetaan luvattomiin aseisiin liittyvien tekojen erityinen moitittavuus. Tämän viestin läpimeno vaatii aikaa, mutta ajan kuluessa uudistuksella on oletettu olevan myös rikoksia vähentävää vaikutusta.

Uudistus ei johda pelkästään rikoslain tiukentumiseen. Hallituksen esityksessä on työryhmän linjauksen mukaisesti siirretty ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöstä lukuisia tekemuotoja lievän ampuma-aserikoksen kategoriaan. Kyseessä ovat tietyt ampuma-asehallintoon liittyvät rikkomukset, joiden rangaistusuhaksi riittää hyvin sakko tai enintään lievä vankeusrangaistus.

2. Yksittäisistä tunnusmerkistöistä

Ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä on täsmennetty vastaamaan paremmin laillisuusperiaatteen vaatimuksia. Tunnusmerkistöstä ilmenee nyt aiempaa selkeämmin yhteys ampuma-aselakiin. Hallituksen esityksessä (s. 46) on perusteltu sitä, miksi rikossäännöksessä ei ole mahdollista viitata yksityiskohtaisesti niihin ampuma-ase lain säännöksiin, joiden rikkominen on ampuma-aserikosta. Omaksuttu viittaustekniikka on rikoslaissa varsin yleisesti käytetty. Kuten edellä on todettu, tunnusmerkistöstä on siirretty lähinnä ampuma-asehallintoon liittyviä rikkomuksia lievän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöön. Ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa ei esitetä muutettavaksi.

Hallituksen esityksessä on uusi tunnusmerkistö, RL 41:2. Kyseessä on ampuma—aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten. Tämä tunnusmerkistö herätti aserikostyöryhmässä paljon keskustelua. Työryhmä kuitenkin päätyi esittämään tunnusmerkistön säätämistä, ja hallitus on asettanut työryhmän kannalle. Tunnusmerkistön ongelmaksi voisi nähdä sen, onko rangaistavan käyttäytymisen ala määritelty riittävän täsmällisesti. Lähinnä on kysymys siitä, millä kriteereillä arvioidaan ase tai aseensa osa luovutetuksi olosuhteissa, joissa se on omiaan päättämään tunnusmerkistössä kuvattujen rikosten tekemiseen. Uusi tunnusmerkistö tukee kuitenkin uudistuksen tavoitetta vähentää riskiä siitä, että ampuma-aseita käytetään vakavien rikosten tekemisessä. Punnittuani laillisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia suhteessa uudistuksen tavoitteisiin, päädyn uudistuksen tavoitteiden painavan arvioinnissa niin paljon, että kokonaisarviointi päättyy puoltamaan tunnusmerkistön säätämistä.

Hallitus esittää työryhmän tavoin törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamista kahteen vuoteen. Esitys on perusteltu, ottaen huomioon vallitsevan oikeuskäytännön varsin lievän rangaistuskäytännön. Törkeästä ampuma-aserikoksesta voisi tämän sääntelyn toteutuessa tuomita täysi-ikäiselle ehdollista vankeutta vain poikkeuksellisesti. Esitetyn rangaistusasteikon suhteesta esimerkiksi törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistukseen on työryhmän mietinnön lausuntopalautteessa esitetty perusteltuja huomioita. Ongelman poistamiseksi pitäisikin korottaa myös törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistus kahteen vuoteen vankeutta. Sellainen muutos ei tietenkään ole toteutettavissa aserikoksia koskevan sääntelyn yhteydessä. Vähimmäisrangaistuksen tiukennus lisää vankilatäytäntöönpanon kustannuksia.

Vähimmäisrangaistuksen korottamisen on kuitenkin myös arvioitu vähentävän törkeitä ampuma-aserikoksia. Päinvastaiseen suuntaan tosin vaikuttaa tunnusmerkistöön esitetty lisäys siitä, että *luvattoman ase*en hallussapito yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa olisi törkeä ampuma-aserikos. Tiukennusta pehmentää kuitenkin se, että rikoksen pitää olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kokonaisarvostelu voisi sulkea tunnusmerkistön soveltamisen erityisesti tunnusmerkistön 4 – kohdan tapauksissa eli luvattoman ase^{en} hallussapidossa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Lievän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöön on siis siirretty perustunnusmerkistöstä lukuisia hallinnollisia rikkomuksia. Tunnusmerkistöä on myös täsmennetty. Rangaistusasteikkoon esitetään myös kuuden kuukauden vankeusuhkaa sakon lisäksi. Tunnusmerkistö on säädettävissä hallituksen esittämässä muodossa.

Vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittavaa enimmäisrangaistusta esitetään korotettavaksi kahteen vuoteen. Pidän esitystä perusteltuna, hallituksen esityksessä kirjoitetuista syistä. Tunnusmerkistöön on tehty myös laillisuusperiaatteen edellyttämiä tarkennuksia. Esitettyihin rikoslain 41 luvun 7 ja 8 pykäliin tehdyt kielelliset tarkennukset ovat perusteltuja. Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotetaan yhteen vuoteen vankeutta, rikosta ei enää voida käsitellä sakkomenettelyssä. Mahdollisesta kustannuksia lisäävästä vaikutuksesta huolimatta pidän esitystä perusteltuna. Tunnusmerkistössä tarkoitettuja esineitä pidetään tyypillisesti hallussa siltä varalta, että niitä käytetään toisen uhkaamiseen tai vahingoittamiseen.

Esitetty rikoslain 41 luvun 10 § täsmentää rikoslain tunnusmerkistöjen ja ampuma-aselain keskinäistä yhteyttä.

Pakkokeinolakiin esitetty muutos (telekuuntelun ulottaminen ampuma-ase^{en} käsittelyyn vakavan rikoksen tekemistä varten) on perusteltu.

Matti Tolvanen

OTT, rikos- ja prosessioikeuden professori (emeritus)

Itä-Suomen yliopisto

matti.tolvanen@uef.fi